

Nr 276.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till statliga åtgärder för tryggande av vedproduktionen m. m.; given Stockholms slott den 30 april 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

Fritiof Domö.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 april 1942.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför föredraganden, statsrådet Domö:

I årets statsverksproposition (elfte huvudtiteln, punkterna 27 och 28) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1942/43 beräkna dels till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. ett förslagsanslag av 5 000 000 kronor, dels ock till Ersättning åt skogsvårdsstyrelser för visst biträde vid vedavverkning ett förslagsanslag av 200 000 kronor. Jag torde nu få ånyo anmäla dessa frågor.

Till en början vill jag erinra om de särskilda åtgärder som vidtagits för att öka den inhemska vedproduktionen och för att reglera vedförbrukningen inom landet. Sålunda ha utfärdats bestämmelser rörande lån för förskottering av avverkningskostnad för ved samt om meddelande av garanti åt skogsägare att ved, som av honom produceras och ej finner köpare,

Bihang till riksdagens protokoll 1942. 1 saml. Nr 276.

skall av staten inlösas till fastställt pris. Vidare ha bestämmelser meddelats dels om skyldighet för skogsägare att efter åläggande av vederbörande statliga myndigheter avverka ved till avsalu genom lag den 12 april 1940 (nr 199) om skyldighet att avverka ved till avsalu, dels ock om reglering av handeln med ved genom särskilda kungörelser, nämligen kungörelsen den 16 maj 1941 (nr 263) angående beslag å ved inom vissa orter samt reglering av handeln med ved och träkol m. m., kungörelsen den 20 juni 1941 (nr 476) angående begränsning av rätten att yrkesmässigt sälja ved samt kungörelsen den 3 oktober 1941 (nr 792) angående utvidgat beslag å ved, m. m. Angående den närmare innebörden av ifrågavarande åtgärder må hänvisas — förutom till vad i det följande därom anföres — till de redogörelser beträffande nämnda förhållanden, som intagits i Kungl. Maj:ts propositioner till riksdagen den 28 mars 1941 (nr 193) angående anslag till statliga åtgärder för tryggande av vedproduktionen m. m. samt den 27 februari 1942 (nr 186) angående ändrade grunder för främjande av vedproduktionen, m. m. De i förstnämnda proposition omförmälda bestämmelserna om statsgaranti för ved under avverkningssäsongen 1940/41 ha dock ersatts av nya, avseende säsongen 1941/42. Beträffande innehållet av dessa nya bestämmelser må hänvisas till Kungl. Maj:ts brev till statens bränslekommission den 20 juni och den 24 oktober 1941 samt den 30 januari 1942, vilka brev i transumerade delar intagits i svensk författningsamling (477/41, 812/41 och 25/42).

För genomförande av åtgärder för vedförsörjningens tryggande ha vidare medel anvisats vid upprepade tillfällen. Redogörelse härför har lämnats i Kungl. Maj:ts till innevarande års riksdag avlåtna proposition nr 186. Utöver de belopp å sammanlagt 26 000 000 kronor, vilka Kungl. Maj:t enligt sistnämnda proposition (sid. 4) anvisat för inköp av ved har Kungl. Maj:t genom beslut den 10 och den 17 april 1942 medgivit, att bränslekommissionen finge för samma ändamål använda ytterligare tillhoppa högst 19 000 000 kronor av för ändamålet till förfogande ställda medel.

Genom den i det föregående omnämnda kungörelsen den 16 maj 1941 (nr 263) angående beslag å ved inom vissa orter samt reglering av handeln med ved och träkol m. m. har bland annat förordnats om beslag å ved inom följande s. k. handelsreglerade orter, beträffande vilka vedförsörjningen av olika anledningar varit förenad med särskilda svårigheter, nämligen Stockholm och Göteborg med vissa förstäder samt Malmö, Lund, Landskrona, Eslöv och Norrköping. Inom var och en av de handelsreglerade orterna ankommer det enligt av bränslekommissionen utfärdade föreskrifter (cirkulär nr 62) på kristidsnämnden att på allt sätt verka för att vedförsörjningen inom orten blir fullt tillfredsställande ordnad. För detta ändamål skall finnas ett centralt organ, som skall bestå antingen enbart av kristidsnämnden eller ock av nämnden i samverkan med organisation eller företag, som nämnden efter överenskommelse därtill anlitar, exempelvis sammanslutning av kol- och

kokshandlare. Bränslekommissionen har med kristidsnämnderna i de handelsreglerade orterna träffat särskilda, av Kungl. Maj:t genom beslut den 27 februari 1942 godkända avtal om anskaffande av ved. Kommissionen har genom dessa avtal åtagit sig att på i avtalen angivet sätt medverka till anskaffandet av den ved, som enligt kommissionens bestämmelser erfordrades för orternas vedförsörjning under tiden den 1 juli 1941—den 30 juni 1942, samt förbundit sig att till kristidsnämnderna betala det belopp, varmed inköpspriset å av kristidsnämnderna anskaffad ved överstege vissa för varje ort fastställda basispriser. Kristidsnämnderna ha genom nu ifrågavarande avtal å sin sida förbundit sig att till kommissionen inbetala det belopp, varmed inköpspriset understege basispriserna. Genom nyssnämnda beslut den 27 februari 1942 har Kungl. Maj:t vidare bemyndigat bränslekommissionen att anlita under händer varande medel för utbetalande av de belopp, som kommissionen enligt avtalen förbundit sig utgiva till kristidsnämnderna, ävensom för bestridande av kommissionens omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, varjämte Kungl. Maj:t förklarat sig vilja framdeles, efter förslag av bränslekommissionen före utgången av innevarande budgetår, meddela beslut angående ersättande av de belopp, som kommissionen sålunda utgivit, ävensom om användningen av de medel, som jämlikt avtalen inbetalats till bränslekommissionen av kristidsnämnderna.

Beträffande landet i övrigt skola, enligt av bränslekommissionen utfärdade bestämmelser (cirkulärskrivelserna nr 123 och 142), inom varje kristidsstyrelseområde de särskilda kristidsnämndsområdena ur vedförsörjningssynpunkt hänföras till någon av zonerna 1, 2 eller 3. *Zon 1* omfattar ett visst antal geografiskt begränsade områden (oftast kristidsnämndsområden), där handeln med ved är fri. Till denna zon skall föras hela den egentliga landsbygden, där vedhandel sedan gammalt bedrivits direkt mellan skogsägarna och av dem kända förbrukare. Till zon 1 böra även föras sådana tätortsområden, där förbrukningen av ved för hushållsändamål (normalved och ersättningsved) anses kunna i sin helhet täckas genom direkt tillförsel från producenter inom samma kristidsnämndsområde samt, efter vederbörligt tillstånd, från producenter i angränsande kristidsnämndsområden. Till *zon 2* hänföres större delen av övriga större samhällen ävensom medelstora och mindre samhällen, försåvitt de icke kunna täcka sitt behov av hushållsved från eget eller angränsande kristidsnämndsområden. Ha tätorterna sådan storleksordning och sådant läge att överlåtelse av ved böra strängare regleras skola de hänföras till *zon 3*. Inom *zon 3* producerad ved bör i regel övertagas av antingen kristidsstyrelsen eller kristidsnämnden för att i första hand disponeras som regleringslager för tätortens hushållsförbrukning. Tillstånd till överlåtelse mellan producent och konsument kan av kristidsnämnden lämnas i undantagsfall, men uteslutande för hushållsförbrukning utanför den egentliga tätortsbebyggelsen, t. ex. för fastighetsägares eller lägenhetsinnehavares vedinköp från

kringliggande skogsområde, som tillhör tätorten. Genom de för zon 3 givna bestämmelserna avses i princip, att veden skall tillföras tätorterna i denna zon genom kristidsstyrelsen och auktoriserade brännveduppköpare samt att vedtillförseln för hushållsbrukning inom zonen bör ordnas på sådant sätt, att fastställda återförsäljningspriser kunna hållas.

Den i det föregående omnämnda kungörelsen den 20 juni 1941 (nr 476) angående begränsning av rätten att yrkesmässigt sälja ved innebär att rätt att yrkesmässigt sälja ved skall tillkomma endast den som är medlem av Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, förening u. p. a., eller som till bränslekommissionen avgivit förbindelse att ställa sig till efterrättelse de villkor angående rätt till dylik försäljning, som för medlem av riksförbundet uppställts i ett mellan bränslekommissionen och riksförbundet den 17 juni 1941 dagtecknat avtal, enligt vilket försäljningspris å ved icke må överstiga vissa närmare angivna priser.

Under punkten 27 i elfte huvudtiteln av årets statsverksproposition anförde jag, att jag, med hänsyn till ovissheten om den utsträckning, i vilken statens fortsatta medverkan kunde bli erforderlig för att trygga landets behov av vedbränsle, då icke kunde taga slutlig ställning till bränslekommissionens i skrivelse den 14 november 1941 gjorda anslagsäskanden för budgetåret 1942/43. Jag utgick därvid från att bränslekommissionen skulle senare, då förhållandena läte sig bättre överblicka, till Kungl. Maj:t inkomma med plan för avverkningarna för avverkningssäsongen 1942/43 ävensom de uppgifter i övrigt, som kunde erfordras för bedömande av medelsbehovet för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1942/43. I en till bränslekommissionen den 2 mars 1942 avlåten skrivelse har jag vidare framhållit vikten av att i samband med de överväganden, som kunde vara förenade med uppgörandet av avverkningsplanen för avverkningssäsongen 1942/43, till övervägande inom kommissionen upptages även spörsmålet, huruvida en allmän försörjningsplan för rundvirke borde upprättas för nästa avverkningsår. Detta skulle innebära, att planläggningen av vedavverkningarna för år 1942/43 borde ske med hänsyn till behovet även av annat virke än brännved och kolved. Jämsides med dessa överväganden borde, enligt vad jag i skrivelsen framhöll, även verkställas en översyn av gällande bestämmelser om skyldighet att avverka ved för avsalu, varvid bland annat borde övervägas huruvida giltighetsområdet för bestämmelserna borde utvidgas att omfatta även annat virke än ved. Jag framhöll slutligen, att kommissionen i samband med utarbetande av förslag till avverkningsplan borde ägna uppmärksamhet åt spörsmålet om en utjämning av transportkostnaderna för vedbränsle, i samband varmed möjligheterna för genomförande av en allmän utjämning av vedpriserna i sådant syfte borde undersökas samt i anledning av undersökningen betingade förslag i samråd med statens pris-kontrollnämnd framläggas.

Bränslekommissionen har därefter i skrivelse den 14 april 1942 till Kungl. Maj:t inkommit med förslag i av mig i förenämnda skrivelse omförmälda hänseenden. Kommissionen har först behandlat avverkningsprogrammet för avverkningsåret 1942/43 och betingelserna för dess genomförande.

Kommissionen har därvid beträffande *behovet av inhemskt bränsle för bränslesäsongen 1943/44* anfört följande:

Ovissheten beträffande omfattningen av importen av fossila bränslen, industriens sysselsättningsgrad under nuvarande försörjningsläge, kommunikationsmedlens bränslebehov med flera förhållanden sammanhängande med krisen samverka till att göra alla beräkningar över behovet av inhemskt ersättningsbränsle mycket osäkra. Säkra hållpunkter saknas för bedömandet av importens omfattning och behovet av ved redan då det gäller bränslesäsongen 1942/43. Denna osäkerhet vidlåder givetvis i än högre grad alla beräkningar av behovet under bränslesäsongen 1943/44.

Vedavverkningarna under innevarande säsong enligt produktionsplikten beräknas uppgå till 40 miljoner kubikmeter (travat mått). Denna kvantitet beräknas täcka behovet av normalved och ersättningsved för hushåll och småindustrier, statens och landstingens anläggningar samt storindustrier, ved för framställning av träkol och bilved samt ved för järnvägarna och inrikes sjöfarten. Ett ytterligare behov motsvarande cirka 3 miljoner kubikmeter ved beräknas bliva tillgodosett med torv. Det är för närvarande icke möjligt att förutsäga, hur krisen kommer att utveckla sig, och hur med hänsyn härtill bränslebehovet kan komma att gestalta sig under bränsleåret 1943/44. Enligt kommissionens mening finnas emellertid inga omständigheter, varpå med säkerhet kan grundas ett antagande, att behovet för nyssnämnda bränsleår skulle överstiga innevarande års behov. För bränsleåret 1943/44 synes emellertid försiktigheten bjuda, att man räknar med ett behov av inhemskt bränsle motsvarande minst 43 miljoner kubikmeter ved (travat mått). Kommissionen beräknar, att torvens andel i behovstäckningen skall för bränsleåret 1943/44 bliva avsevärt större än den man räknat med för bränsleåret 1942/43; som förut sagts förutsättes i sistnämnda fall en torvproduktion motsvarande 3 miljoner kubikmeter ved (travat mått), vilket nedbringar vedbehovet till 40 miljoner kubikmeter. För sommaren 1943 anser kommissionen, att man har skäl räkna med en torvproduktion motsvarande 5 à 6 miljoner kubikmeter ved. Med hänsyn härtill skulle behovet av ved för bränsleändamål och kolning under bränsleåret 1943/44 utgöra 37 à 38 miljoner kubikmeter.

I sin skrivelse har bränslekommissionen även framlagt beräkningar beträffande *behovet av rundvirke under säsongen 1943/44* samt i detta avseende anfört i huvudsak följande:

Om stor osäkerhet måste vidlåda alla bedömanden av vedbehovet under bränsleåret 1943/44, är detta fallet i icke mindre grad, då det gäller att beräkna behovet av rundvirke under en period så långt fram i tiden. Förbrukningen av sågtimmer är sålunda bland annat avhängig av byggnadsverksamhetens utveckling, vilken i hög grad är beroende av de åtgärder statsmakterna kunna komma att vidtaga i denna fråga. En icke oväsentlig roll spelar vidare försvarsmaktens behov av byggnadsvirke, vilket behövs

storlek det av naturliga skäl är synnerligen svårt att nu förutse. Behovet av massaved bestämmes dels av våra möjligheter att exportera silkecellulosa och annan massa samt papper, varom man för närvarande icke har möjlighet att bilda sig en bestämd uppfattning, dels av landets behov av foder-cellulosa, sprit etc. Industriens virkesbehov är sålunda beroende av så många omständigheter, som man nu icke kan förutse, att en försörjningsplan för rundvirke kommer att bygga på mycket osäkra förutsättningar.

Bränslekommissionen har emellertid låtit utföra beräkningar angående det sannolika behovet av rundvirke under år 1943. Beräkningarna och de resonemang, som ligga till grund för desamma, ha granskats av bränslekommissionen och industrikommissionen, vilka intet ha att däremot erinra. Enligt ifrågavarande beräkningar borde genom avverkningar under avverkningsåret 1942/43 tillgodoses ett behov av cirka 16 miljoner kubikmeter (travat mått) massaved som råvara för massaindustrien, 9,6 miljoner kubikmeter (fast mått) sågtimmer samt 0,96 miljoner kubikmeter (fast mått) slipers, stolpar och diverse annat virke.

Bränslekommissionen har därefter övergått till att behandla frågan om vilka åtgärder som böra vidtagas för att det av bränslekommissionen sålunda förordade avverkningsprogrammet — 37 à 38 miljoner kubikmeter (travat mått) ved för bränsleändamål och kolning, cirka 16 miljoner kubikmeter (travat mått) massaved samt omkring 10,5 miljoner kubikmeter sågtimmer och annat virke (fast mått) — skall kunna genomföras. Kommissionen har i detta syfte i första hand föreslagit, att nu gällande lag om skyldighet att avverka ved till avsalu (S. F. S. 199/40) måtte till sin tillämpning utsträckas så att den komme att omfatta icke blott ved för avsalu utan även annat virke. Angående den närmare innebörden av detta förslag och motiven till det samma tillåter jag mig hänvisa till vad som anföres vid anmälan i statsrådet denna dag av remiss till lagrådet av förslag till lag om avverkningskyldighet.

Beträffande frågan om storleken av de kvantiteter virke, för vilka *avverkningskyldighet* bör fastställas, har kommissionen, under åberopande av vad kommissionen tidigare anfört, framhållit, att avverkningen under avverkningsåret 1942/43 av ved för bränsleändamål och kolning samt av massaved skulle uppgå till (37 à 38 + 16 =) sammanlagt 53 à 54 miljoner kubikmeter. Kommissionen har angående nämnda spörsmål anfört bland annat följande:

Kommissionen är av den uppfattningen, att vid bestämmandet av de kvantiteter, för vilka avverkningskyldighet bör fastställas, viss avrundning nedåt bör ske av de sist nämnda beloppen. Kommissionen anser sålunda, att produktionsplikten bör begränsas till 35 miljoner kubikmeter ved för bränsleändamål och kolning och 15 miljoner kubikmeter massaved för massaindustriens råvarubehov, sålunda tillsammans 50 miljoner kubikmeter. Av de 35 miljonerna kubikmeter ved för bränsleändamål och kolning böra högst 5 miljoner kubikmeter få upphuggas i form av massaved.

Kommissionen är av den bestämda meningen, att större kvantitet än den föreslagna, 50 miljoner kubikmeter (travat mått), av psykologiska skäl icke bör åläggas skogsägarna. Större kvantitet kan enligt kommissionens uppfatt-

ning icke uppnås genom produktionsplikt. En nödvändig förutsättning för att de vedmängder, som beräknats behövlige, skola bliva producerade är därför, att skatte- och prisfrågorna avgöras på ett sådant sätt, att skogsägarna finna med sin fördel förenligt att avverka icke blott de kvantiteter, som åläggas dem, utan även kvantiteter därutöver. Därest det under avverkningssäsongens lopp skulle visa sig, att de stora avverkningarna icke på sätt, som i föreliggande framställning föreslås, frivilligt komma till stånd, torde man ha att taga under övervägande andra åtgärder, såsom avverkningar i statlig regi.

Bränslekommissionen har därefter beträffande *betingelserna för det framlagda avverkningsprogrammets genomförande* framhållit, att möjligheterna att åstadkomma de stora vedkvantiteter, som erfordras under nuvarande krisförhållanden, äro avhängiga av tillgången på transportmedel, skog och arbetskraft.

Beträffande frågan om betydelsen av transportmedlen för ett nyttiggörande av skogstillgångarna har kommissionen anfört bland annat följande:

I den mån krisen fortfar, bliva vedskogstillgångarna i gynnsammare avställningslägen allt fullständigare utnyttjade, medan de alltmer stegrade transportsvårigheterna resa krav på att veden avverkas så nära konsumtionsplatserna som möjligt. Möjligheterna att utnyttja de stora överskotten på vedskog i Norrland begränsas sålunda av järnvägarnas transportkapacitet. Vidare har den alltmer tilltagande bristen på bilgummi föranlett och kommer väl sannolikt att föranleda ytterligare inskränkningar i transportererna med lastbil. Allt större del av transportvolymen överflyttas på andra transportmedel, främst järnvägarna. Allt detta gör, att avverkningarna måste i all den utsträckning så ske kan förläggas så, att transportererna till konsumtionsorterna bli så korta som möjligt.

I det föregående har påvisats att behovet av inhemskt bränsle för bränsleåret 1943/44 kan förväntas bliva tillgodosett med torv i betydligt större utsträckning än som beräknas vara fallet under bränsleåret 1942/43. Torvproduktionen är lokaliserad till landets södra och mellersta delar. I den mån torvproduktionen ökar, skulle med hänsyn härtill vedproduktionen kunna minskas i dessa delar av landet. De förut berörda transportförhållandena böra emellertid föranleda ett bibehållande vid samma storlek av vedavverkningarna i södra och mellersta Sverige. Ehuru det med hänsyn till vedskogstillgången vore befogat, att vedavverkningarna under avverkningsåret 1942/43 i större utsträckning förlades till Norrland, böra sålunda de nu anförda omständigheterna medföra, att den minskning av vedavverkningarna, som den beräknade ökningen av torvproduktionen skulle möjliggöra kommer på Norrland.

I frågan om skogstillgångarna äro tillräckliga för genomförande av det av bränslekommissionen ifrågasatta avverkningsprogrammet har kommissionen framhållit huvudsakligen följande:

Kommissionen har vid tidigare förberedande överväganden beträffande bränsleanskaffningen under avverkningsåret 1942/43 sökt bilda sig en uppfattning om huruvida gällande skogsvårdslagstiftning skulle utgöra hinder mot ett fortsatt uttagande inom södra och mellersta Sverige av så stora ved-

kvantiteter, som fallet varit de senaste åren. Kommissionen har sålunda bland annat vid överläggningar med landets länsjägmästare den 15 januari 1942 dryftat förevarande spörsmål. Enligt länsjägmästarnas enstämiga åsikt lade skogsvårdens krav icke hinder i vägen för en avverkning av den storleksordning, varom fråga är, även under avverkningsåret 1942/43.

Kommissionen har i detta sammanhang erinrat om att riksskogstaxeringsnämnden på vederbörligt uppdrag under hösten 1941 företagit en inventering av vedskogstillgången inom Älvsborgs, Östergötlands och Kalmar län samt att inventeringen givit vid handen att tillgången på skog, där gallring är möjlig med huvudsakligt utfall av veddimensioner, är större än man tidigare räknat med, detta trots de senaste årens stora vedavverkningar. Kommissionen har vid sin skrivelse fogat en av kommissionen på grundval av riksskogstaxeringsnämndens utredning uppgjord preliminär plan för fördelning på de olika länen av ved- och massavedavverkningen under avverkningsåret 1942/43. Av denna plan framgår, att under avverkningsåret 1941/42 belöpte på de 17 södra länen tillsammans 45 procent och på de 7 norra länen tillhoppa 55 procent av de för bränsle och kolning avsedda vedkvantiteterna. För avverkningsåret 1942/43 har vedavverkningen beräknats belöpa å de 17 södra länen till 51 procent och å de 7 norra länen till 49 procent, under det att beträffande massaveden för industrien 15 procent beräknats belöpa på de 17 södra och 85 procent på de 7 norra länen. Till denna fördelningsplan har bränslekommissionen i sin skrivelse gjort följande kommentarer:

Den föreslagna fördelningen av vedavverkningarna kan förväntas komma att medföra, att vedtransporterna från Norrland nedgå. I stället skulle Smålandsläna komma att spela en betydligt större roll, då det gäller att täcka vedunderskottet i södra och mellersta Sverige. Detta bygger på den förutsättningen, att torven i större utsträckning än tidigare kommer att bidra till behovstäckningen i södra och mellersta Sverige. Massavedavverkningarna skulle till övervägande delen förläggas till de 7 norra länen, där flottlederna utgöra ett av krisen oberoende transportmedel med praktiskt taget obegränsad kapacitet. Det torde sålunda framgå, att vid uppgörandet av det föreslagna produktionsprogrammet har eftersträfvats en fördelning av kvantiteterna, som i största möjliga mån tillgodoser kravet på ändamålsenlighet beträffande transporterna. Riksskogstaxeringsnämndens utredning och länsjägmästarnas uttalanden giva vid handen, att de stora vedavverkningarna i södra och mellersta Sverige, som föranledas av transportförhållandena, böra kunna företagas utan åsidosättande av skogsvårdsmässiga krav.

Rörande den tredje av de i det föregående omnämnda faktorerna, av vilka möjligheterna att åstadkomma de erforderliga avverkningskvantiteterna äro betingade, nämligen arbetskraften, har kommissionen framhållit huvudsakligen följande:

Den omständigheten att åtskilliga skogsägare i södra och mellersta Sverige, vilka tidigare fullgjort produktionsplikt, numera efter de senaste årens stora vedavverkningar icke disponera vedtillgångar utöver husbehovet, kommer

att föranleda en koncentration av huggningarna till fastigheter med större vedskogstillgångar, vilket kan komma att försvåra utnyttjandet av tillgängliga hästar och de små skogsägarnas arbetskraft. Kommissionen är medveten om att arbetskraftsfrågan under kommande avverkningsår kan komma att bereda mycket stora svårigheter på grund dels av detta förhållande, dels av att så stora kvantiteter måste avverkas. Det är sannolikt, att en ur arbetskraftssynpunkt lämpligare fördelning av avverkningarna inom landet kunde göras, därest kravet på rationaliserade och ändamålsenliga transporter gjorde sig mindre starkt gällande. Det är emellertid transportförhållandena, som före arbetskraftsfrågan måste betinga avverkningarnas förläggande. Arbetskraftsproblemet synes framför allt vara en planläggnings- och fördelningsfråga, som det torde ligga inom möjligheternas gräns att bemästra, medan man då det gäller transportfrågan, som visserligen även den är ett fördelnings- och planläggningsproblem, i högre grad är bunden av givna faktorer, som endast inom en begränsad ram kunna påverkas.

Därefter har bränslekommissionen till behandling upptagit frågan, huruvida även, liksom under innevarande och föregående avverkningsperioder, under avverkningsåret 1942/43 den frivilliga vedproduktionen bör stimuleras och stödjäs av statsmakterna genom beviljande av *lån till skogsägareföreningarna för förskottering av avverkningskostnader* samt genom meddelande av *statsgaranti för vedens inlösen*. Enligt kommissionens i skrivelsen uttalade uppfattning, synes vedproduktionen även för nästa avverkningsår böra uppmuntras efter samma riktlinjer som hittills, dock att vid riksdagens bifall till Kungl. Maj:ts förenämnda proposition den 27 februari 1942, nr 186, böra gälla de förändrade bestämmelser i fråga om sagda lån som angivas i propositionen. Kommissionen har vidare anfört att kommissionen i detta sammanhang övervägt frågan, huruvida icke statliga medel borde ställas till förfogande för lån för förskottering av avverkningskostnader för massaved, som omfattas av produktionsplikt, men att kommissionens mening är, att statsmedel för dylika lån ej äro påkallade utom beträffande den kvantitet massaved om högst 5 miljoner kubikmeter, som avses för bränsleändamål.

I fråga om beviljande av statsgaranti har kommissionen anfört följande:

Statsgaranti bör beviljas i stort sett efter samma grunder som hittills. I fråga om garantipriser, tidsperioder under vilka ved må anmälas för garanti, geografisk begränsning av rätten till statsgaranti etc. kommer kommissionen senare att till Kungl. Maj:t ingiva förslag. Kommissionen anser sig för närvarande icke böra för avverkningsåret 1942/43 föreslå någon generell höjning av de garantipriser, som nu gälla.

Statsgaranti för ved för bränsleändamål och kolning har tillskapats för att undanröja den återhållande inverkan på avverkningarna, som skulle ligga i farhågan för att en inträffande konjunkturändring skulle komma att minska efterfrågan på ved. Staten har alltså förbundet sig att på vissa villkor inlösa den ved, som vid viss tidpunkt icke funnit köpare. Då det gäller garanti för massaved avsedd för massaindustrien är förhållandet i viss mån ett annat. Sålunda torde icke samma risker föreligga för att ett fredsslut skulle medföra ett avsevärt minskat behov av råvara för massaindustrien. Det

synes emellertid kommissionen, att staten, även då det gäller massaved, bör förbinda sig att på vissa villkor inlösa den ved, som icke finner köpare. Detta synes av psykologiska skäl vara motiverat och påkallat. Tidens allmänna osäkerhet skapar försiktighet hos producenterna. Det synes jämväl uteslutet, att staten skulle ålägga en producentgrupp att framställa en förnödenhet, utan att staten samtidigt garanterade förnödenhetens avsättning till skäligt pris. Kommissionen anser sålunda, att staten bör lämna statsgaranti för den massaved, som avverkas jämlikt produktionsskyldighet.

Enligt kommissionens preliminärt uppgjorda fördelning av massavedavverkningarna skola 85 % produceras i de 7 norra länen och 15 % i de 17 södra. Det är med hänsyn till transportförhållandena nödvändigt, att dessa stora massavedavverkningar i norra Sverige i största utsträckning förläggas utmed flottlederna såsom normalt plägar vara fallet. På grund av att flottning icke kan verkställas av var och en avverkare utan måste ske i större virkesköpares flottningsmärken, kan skogsägaren icke anses ha fullgod garanti för avsättning till skäligt pris genom ett garantipris, som gäller först sedan veden flottats och utsorterats; staten måste garantera honom avsättning vid avlägget vid flottleden till visst pris motsvarande ett pris för veden fritt utsorterad med avdrag för flottningskostnaden. Det är uppenbart, att en statlig inlösen av massaved vid avläggen utmed flottlederna vore förenad med mycket stora praktiska svårigheter. Vid preliminära förhandlingar med vissa representanter för norrlandsindustrien har kommissionen emellertid fått den uppfattningen, att industrien sannolikt vore villig att med kommissionen träffa avtal om att till de marknadspriser, som kunna överenskommas, uppköpa all massaved, som flottas. Genom en sådan överenskommelse med vederbörande industrier skulle en statens garanti gentemot skogsägarna i förevarande fall bliva av rent formell innebörd; någon sannolikhet för att staten skulle bliva nödsakad att inlösa ved vid avläggen synes under sådana förhållanden icke föreligga. — Kommissionen avser att efter vidare överläggningar med industrien till Kungl. Maj:t inkomma med förslag rörande detta spörsmål.

I syfte att möjliggöra för kommissionen att övervaka fullföljandet av den avverkningsplan, som kan komma att fastställas för avverkningsåret 1942/43, har kommissionen vidare framhållit, att vedproducent borde förklaras skyldig att under nämnda avverkningsår lämna månatliga uppgifter angående vedavverkningen samt att en inventering av landets vedförråd borde ske i början av avverkningsåret. Kommissionen har i detta sammanhang meddelat, att inom kommissionen för närvarande överväges i vad mån deklARATIONSSKYLDIGHET bör föreskrivas beträffande sågtimmer och annat rundvirke, för vilka produktionsskyldighet ej skulle föreligga, samt om och i vilken utsträckning en inventering bör omfatta annat virke än ved samt vid vilken tidpunkt en inventering avseende timmer och sågade trävaror lämpligast bör äga rum. Rörande nu nämnda spörsmål har kommissionen emellertid förklarat sig komma att framlägga särskilda förslag.

I fråga om storleken av de anslag för budgetåret 1942/43 som kunna beräknas erforderliga dels för förlagskapital åt brännveduppköpare

och lån till avverkningsförskott åt vedproducenter, dels ock för omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved m. m. har kommissionen i sin förevarande skrivelse den 14 april 1942 anfört bland annat följande:

Vid bedömandet av medelsbehovet till lån och förlagskapital för budgetåret 1942/43 utgår kommissionen från den förutsättningen att Kungl. Maj:ts proposition nr 186, angående ändrade grunder för främjande av vedproduktionen, m. m., vinner riksdagens bifall, samt att sålunda såväl lån som förlagsmedel komma att beviljas från ett och samma anslag. I sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 november 1941 med förslag angående medelsbehovet för kommissionens verksamhet under budgetåret 1942/43 angav kommissionen den vedkvantitet, som komme att uppköpas genom de auktoriserade brännveduppköparna, till cirka 13 miljoner kubikmeter travat mått. Denna siffra torde emellertid med hänsyn till numera vunnna erfarenhet böra höjas till 15 miljoner kubikmeter. Efter ett genomsnittligt pris av 10 kronor per kubikmeter skulle erfordras ett förlagskapital av 150 miljoner kronor. Hela detta belopp kommer givetvis icke att vara ständigt utelöpande. I den mån leveranser utföras eller veden överlåtes av kommissionen till konsumenter, komma återbetalningar att äga rum. Ehuru väl det är vanskligt att beräkna den toppbelastning av anslaget, som kommer att ske, anser kommissionen sig ändå ha skäl att räkna med, att en dylik belastning icke kommer att överstiga $\frac{2}{3}$ av det totala beloppet eller sålunda 100 miljoner kronor. Som förlagskapital för transportkostnader anser kommissionen ett belopp av 15 miljoner kronor bliva erforderligt. Sammanlagda beloppet av lån och förlagskapital till auktoriserade brännveduppköpare synes sålunda kunna beräknas till 115 miljoner kronor.

Utöver nämnda kapitalbehov torde medel behöva tagas i anspråk för likvid eller förskotts betalning av den ved, varöver kristidsstyrelse direkt förfogar. Enligt av kommissionen meddelade bestämmelser skall nämligen brännveden från domänverkets skogar, ävensom sådan brännved från övriga allmänna skogar samt vissa av kommissionen bestämda enskilda skogar (huvudsakligen bolagsskogar), vilken icke flottas, omhändertagas av vederbörande kristidsstyrelse. Även om kristidsstyrelserna i stor utsträckning komma att anvisa köpare till denna ved, torde en viss del därav, som är avsedd att ligga som bränslereserv, komma att inköpas för kommissionens räkning. Att beräkna medelsbehovet för denna del av kommissionens uppköpsverksamhet är ävenledes svårt. Kommissionen anser sig böra räkna med ett anslag för ifrågavarande ändamål av 15 miljoner kronor. Av nämnda anslag skulle även bestridas förskotts betalning av domänverkets massaved i södra och mellersta Sverige, vilken är avsedd att utgöra en bränslereserv.

Enligt för industriveduppköparna utfärdade auktorisationer äro uppköparna skyldiga att till kommissionen avstå viss del av den uppköpta vedkvantiteten, avsedd att ävenledes utgöra en bränslereserv. Likvid för den i bränslereserven ingående veden erlagges för närvarande månadsvis av kommissionen mot approximativ räkning å de kvantiteter, som under föregående kalendermånad inmätts och preliminärt tillförts bränslereserven. En inom kommissionen verkställd utredning utvisar, att för innevarande budgetår kapitalbehovet för ifrågavarande uppköp kan uppgå till cirka 13 miljoner kronor. Kommissionen räknar med att liknande engagemang komma att erfordras under kommande vinter och våren 1943 och anser, att medelsbehovet för nämnda ändamål bör beräknas till 15 miljoner kronor.

Några särskilda anslag för tvångsavverkning och för inlösen av statsgaranterad ved anser kommissionen icke erfordras för budgetåret 1942/43. Såväl tvångsavverkning som inlösen torde även under nästa budgetår bliva av mycket ringa omfattning, och eventuellt erforderliga medel härför böra kunna tagas av anslaget för lån och förlagskapital till auktoriserade brännveduppköpare.

Det totala medelsbehovet för lån och förlagskapital till auktoriserade brännveduppköpare samt inlösen och tvångsavverkning, för inköp av ved och massaved från domänverkets, övriga allmänna och vissa angivna enskilda skogar samt för inköp av massaved, avsedd att ingå i kommissionens bränslereserv, genom industriveduppköpare skulle sålunda enligt förestående beräkningar uppgå till $(115 + 15 + 15 =)$ 145 miljoner kronor. Ett anslag å budgeten för år 1942/43 med nämnda belopp erfordras emellertid icke med hänsyn till att för här ifrågavarande ändamål redan finnas anvisade sammanlagt 117 miljoner kronor. Det ifrågavarande kapitalbehovet för budgetåret 1942/43 skulle sålunda behöva upptagas till $(145 - 117 =)$ 28 miljoner kronor.

Beträffande storleken av de medel som kunna bliva erforderliga för bestridande av omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. har kommissionen anfört bland annat följande:

Under innevarande budgetår kommer det för motsvarande *omkostnader m. m.* anvisade anslaget, 3 miljoner kronor, att endast till ringa del användas för bestridande av direkta omkostnader för vedinköp, beroende på att den av kommissionen bedrivna uppköpsverksamheten, även om den omfattar relativt stora kvantiteter, huvudsakligen avsett förmedling, vilket medfört jämförelsevis små direkta kostnader. Före det allmänna vedbeslaget i oktober 1941 verkställdes sålunda huvudparten av vedinköpen av konsumenterna själva eller deras ombud samt vedhandlare och skogsägareföreningar. Efter beslagets genomförande är på den egentliga landsbygden samt i mindre tätorter vedhandeln fri, så att konsumenterna få köpa sin ved direkt från producenterna, då det gäller hushållsändamål och smärre industrier. I övre Norrland får även ved för kolning och framställning av gengasved inköpas direkt från producent. Ved till medelstora och större tätorter (zon 3) samt till större industrier, statens och landstingens inrättningar och för kolning och gengasved i mellersta och södra Sverige får regelmässigt icke inköpas direkt från producent utan skall till övervägande delen uppköpas genom auktoriserade brännveduppköpare. Vedhandlare, som förut bedrivit rörelse, tillhandahållas i allt väsentligt sin ved genom nämnda uppköpare. Genom kommissionen och kristidsstyrelserna direkt disponeras dock ved från statens och andra allmänna skogar, bolagsskogor och ett fåtal enskilda skogar under ordnad förvaltning. I samband med dispositionen av ved från dessa skogar torde några nämnvärda omkostnader icke uppkomma.

Om sålunda vedens upphandling icke medfört eller under ett kommande år icke bör medföra större direkta omkostnader, hava betydande utgifter redan denna bränslesäsong förorsakats av de åtgärder, som vidtagits i prisutjämnande syfte i samband med tillförseln av ved till handelsreglerade orter. Till följd av de förpliktelser som kommissionen åtagit sig enligt tidi-

gare berörda avtal med kristidsnämnderna i de handelsreglerade orterna beräknas nämligen årets förslagsanslag på 3 miljoner kronor helt bliva taget i anspråk och kan eventuellt komma att överskridas.

Kommissionen har därefter behandlat frågan om vilka åtgärder, som kunna finnas erforderliga för vedförsörjningens ordnande under bränslåret 1942/43. I detta hänseende har kommissionen anfört huvudsakligen följande:

I vilken utsträckning handelsreglering skall behöva tillgripas för nästa säsong och vilka vedkvantiteter, som densamma kan komma att omfatta, beror främst på vilken tilldelning av fossilt bränsle, som för de mest svår-försörjda orterna kan bli tillgänglig. Kommissionens planläggning av försörjningen i stort med kol och koks har av naturliga skäl ännu icke tagit fast form. Lokala försörjnings- och transportplaner för vedanskaffningen hava dock upprättats av kristidsstyrelserna för varje område och äro för närvarande föremål för kommissionens prövning. I dessa planer förutsättes bland annat att tilldelningen av fossilt bränsle skall kunna ske efter samma grunder och med samma kvantiteter som under innevarande bränslsäsong. Denna förutsättning, som närmast bygger på gällande handelsavtal, kan visa sig svår att hålla. Skulle kommissionen nödgas räkna med minskad import av kol och koks för nästa års bränslförbrukning, torde försörjningen i motsvarande grad försvåras. De nu pågående vedavverkningarna synas nämligen i vissa delar av landet icke kunna helt fullgöras i beräknad omfattning, mycket beroende på sträng kyla och hinderliga snöförhållanden. Av sistnämnda skäl hava även transporter av veden från skogen till de normala leveransplatserna försvårats; härtill har även foderbristen bidragit. För vedens vidaretransport från bilvägar och lastplatser till förbrukningsorter kräver den knappa tillgången på bilgummi och smörjoljor en sträng och rationell transportordning. Samtliga nu nämnda omständigheter anses beteckna en sådan skärpning av krisläget, att kommissionen överväger åtgärder, som syfta till större inskränkningar i vedförbrukningen än som hittills måst göras. En viss utökning av de handelsreglerade orternas antal kan sålunda bli nödvändig. Jämsides torde emellertid förbrukningen av ersättningsved i andra större och medelstora tätorter böra på visst sätt regleras, vilket med nuvarande inköpsordning för ved synes kunna ske utan att fullständig handelsreglering skall behöva genomföras.

För närvarande pågår planlägningsarbetet för nästa säsong med avseende på gränsdragningen mellan handelsreglerade och icke handelsreglerade orter. Liksom innevarande år torde kommissionen även nästa säsong böra svara för att veden tillföres de handelsreglerade orterna till vissa bestämda priser. Tillförseln från Norrland beräknas omfatta 500 000 à 600 000 kubikmeter ved (travat mått) sjöledes. I övrigt måste vedtillförseln från Norrland, Dalarna och Värmland samt det småländska överskottsområdet huvudsakligen ske per järnväg. Under innevarande bränslsäsong beräknas den totala tillförseln av ved till kristidsnämnderna i de handelsreglerade orterna komma att uppgå till cirka 2 900 000 kubikmeter travat mått, varav cirka 600 000 kubikmeter massaved per järnväg. Detta sistnämnda reservbränsle, som hittills måst tagas i anspråk, har betingat priser fritt mottagningsorten, som med upp till 4 kronor per kubikmeter överstigit de priser, som kommissionen enligt avtal med vederbörande kristidsnämnder varit förpliktad att hålla för sådan ved, som använts för hushållsändamål. Uppkommande

prisskillnader hava bestritts av anslaget till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved m. m. Liksom hittills bör det givetvis eftersträvas att under en kommande säsong så länge som möjligt undvika, att dyr massaved användes som bränsle. De förut berörda svårigheterna för massaindustriens råvaruförsörjning måste även medföra, att massaved icke utan stora olägenheter för denna industri kan avstås för bränsleändamål. Kommissionen förutskickar emellertid redan nu, att dispositioner av massaved som bränsle i viss utsträckning torde komma att bli nödvändiga, och att därigenom icke oväsentliga utgifter för utjämning av priserna på sådan ved i de handelsreglerade orterna synas böra beräknas även för kommande bränslesäsong.

I de handelsreglerade orterna har kommissionen svarat för vedens pris fritt mottagningsorten. I relation till detta pris har av kommissionen fastställt utförsäljningspriser fritt konsument för kristidsnämndens och/eller centralorganets försäljningar av veden. Marginalen mellan utförsäljningspriserna och kommissionens basispriser är avsedd att täcka de inom orten uppkommande kostnaderna för vedens mottagning, transport, lagring och distribution. En dylik anordning med ansvarsfördelning mellan kommissionen och de lokala krisorganen torde ur det allmännas synpunkt vara lämplig i dessa orter, där en av långväga transporter beroende vedtillförsel måste medföra en ständig lagerhållning av ved i långt större omfattning än i sådana tätorter, som helt kunna förses med ved från omkringliggande, naturliga vedfångstområden.

Som förut antytts överväger kommissionen att även inom sistnämnda större och medelstora tätorter reglera förbrukningen av ersättningsved, varvid tillsvidare förutsättes, att detta skall låta sig genomföra utan att fullständig handelsreglering skall behöva tillgripas. Rörande formen för en eventuell sådan reglering har kommissionen förmått sig komma att senare avgiva erforderligt förslag, men har kommissionen, oavsett en dylik reglering, i fråga om priskonstruktionen på ved i dylika orter funnit tiden vara inne för mera direkt ingripande och därom anfört följande:

De tätorter, varom här är fråga, hava vid den i samband med vedbeslaget genomförda regleringen av vedmarknaden spärrats, så att förbrukare — med vissa få undantag — icke få inköpa ved direkt från producent utan hänvisas till vedhandlare eller auktoriserade brännveduppköpare. Dessa spärrade orter (zon 3) omgivas i regel av ett område (zon 2), där försäljningen av ved direkt från producent till konsument endast får ske mot inköpsnota och efter kristidsnämndens tillstånd. En sådan anordning har blivit nödvändig med hänsyn till svårigheten att eljest upprätthålla en nöjaktig priskontroll.

Inom orter tillhörande zon 3, d. v. s. huvudparten av landets städer och i vissa fall angränsande municipalsamhällen, hava fasta återförsäljarpriser för ved varit gällande enligt den överenskommelse, som träffats med Sveriges skogsägareföreningars riksförbund jämlikt kungörelsen den 20 juni 1941 (nr 476) angående begränsning av rätten att yrkesmässigt sälja ved. Dessa avtalade återförsäljarpriser ha varit gällande för envar, som enligt kungörelsen ägt rätt att yrkesmässigt sälja ved i dessa tätorter. De vedhandlare, som närmast kommit i fråga, hava sålunda i regel köpt veden vid bilväg till fastställda normalpriser och ombesörjt transport och distribution

av veden i tätorterna. Då sålunda skillnaden mellan återförsäljarpriset och normalpriset varit den marginal, inom vilken vedhandlarna haft att täcka sig för transport-, distributions-, lagrings- och övriga kostnader, har det givetvis varit angeläget för var och en av dem att få köpa sin ved så nära tätorten som möjligt för att därigenom få bättre förtjänst på sin rörelse. Detta har givetvis lett till att de närmast kring tätorterna liggande områdena i första hand tömts på ved, och att i slutet av bränslesäsongen ved icke funnits tillgänglig annat än på relativt långa transportavstånd. På så sätt kunna uppkomma tillfälliga påfrestningar på dessa återförsäljarpriser, vilket givetvis är olägligt.

Sedan vedbeslaget genomförts, kommer den ved inom en tätorts försörjningsområde, som beräknas åtgå för täckande av förbrukningen för hushållsändamål samt småindustrier inom tätorten, att till större delen upphandlas av brännveduppköparna samt genom dessa och vedhandlarna tillföras tätorten. I de flesta fall äro flera uppköpare verksamma inom samma försörjningsområde, och deras ved måste praktiskt taget alltid komma att ligga på olika medeltransportavstånd från tätorten. Därest uppköparna skulle medgivas att leverera ved till återförsäljarpriser i tätort, skulle deras förtjänst i motsvarande mån växla, om någon form av clearing dem emellan icke genomföres. På samma sätt kunde skillnader uppkomma för vedhandlare vid anvisning av ved genom kristidsstyrelsen. Det låter sig nämligen i praktiken icke göra att anvisa veden så att alla vedhandlare inom en viss tätort få sin ved på samma genomsnittliga transportavstånd och dessutom på samma avstånd, som varit bestämmande för det fastställda återförsäljarpriset. Till dessa ojämnheter kommer, att det i många fall kan befinnas lämpligt att för en tätorts behov tillföra ved från sådana skogar, vars ved disponeras av kristidsstyrelsen. För sådan ved måste producentpriset tillämpas och icke de fastställda återförsäljarpriserna.

Bränslekommissionen har därefter, med hänsyn till nämnda ojämnheter i prishänseende, efter samråd med priskontrollnämnden föreslagit att särskilda åtgärder skola vidtagas för *utjämning av återförsäljarpriserna inom samtliga orter, tillhörande zon 3*. Kommissionen har beträffande det ifrågasatta clearingförfarandets anordnande anfört följande:

Bränslekommissionen fastställer efter förslag av kristidsstyrelserna återförsäljarpriserna för leveranser av ved i tätorten för hushållsförbrukning och smärre industrier samt till vedhandlares upplag. Den ved, som tillföres orten genom brännveduppköparna, debiteras förbrukarna till det fastställda återförsäljarpriset och avräknas i uppköparnas redovisningar gentemot kommissionen på sådant sätt att om deras verkliga kostnader (normalpris + transportkostnader + fastställd mellanhandsetsättning) överstiga återförsäljarpriset, skall skillnaden gottskrivas uppköparen, medan vid motsatt förhållande skillnaden gottskrives kommissionen.

Då brännveduppköpare levererar ved till vedhandlare, sker redovisningen med hänsyn till leveranssättet. Om exempelvis en vedhandlare själv ombesörjer transporten till sin vedgård eller till förbrukare, debiteras vedhandlaren efter återförsäljarpriset med avdrag av transportkostnaden enligt gängse taxa (i förekommande fall med svårighetstillägg) jämte speditionsetsättning, 25 öre per kubikmeter. Vid avräkningen gentemot kommissionen redovisas uppköparens verkliga kostnader i sådant fall med normalpriser + 50 öre per kubikmeter. Det bör nämnas, att vedhandlarens speditionsetsättning,

25 öre per kubikmeter, avser leveranser på över 100 kubikmeter, men att distributionen i regel sker i mindre partier mot viss högre ersättning.

I fråga om sådan ved, som disponeras av kristidsstyrelsen och anvisas för en tätort, skall liknande avräkningsförfarande anordnas genom vederbörande kristidsnämnds försorg. Denna ved skall sålunda av producenten debiteras kristidsnämnden till härför gällande priser, och kristidsnämnden i sin tur debiterar mottagaren till fastställda återförsäljarpriser. Redovisning gentemot kommissionen i fråga om sådan ved ordnas på samma sätt som för brännveduppköparna.

Kommissionen förutsätter, att vedtransporterna till dessa tätorter i huvudsak kunna ske med bil och att en kontinuerlig tillförsel i stort sett kan ordnas, så att några mera betydande lager av ved icke skulle behöva uppläggas. Kommissionen har emellertid anmodat kristidsstyrelserna att överväga, i vad mån vederbörande kristidsnämnder själva böra omhändertaga och upplägga lager av ved inom tätorten eller i dess omedelbara närhet eller om viss del av den närbelägna ved, som disponeras av brännveduppköpare, bör reserveras för detta ändamål. Såväl vid prissättningen av veden som vid försörjningens ordnande i övrigt förutsättes emellertid, att leveranser av helved till dessa tätorter i allra största utsträckning skola kunna genomföras direkt från bilväg till konsument, och att lagringskostnader, såvitt möjligt, böra undvikas.

Genom ett så anordnat clearingförfarande beredas kristidsstyrelserna möjlighet att anvisa veden från brännveduppköpare till förbrukare och till vedhandlare utan att behöva närmare överväga, varifrån den speciella transporten inom försörjningsområdet sker i olika fall; detta kan anpassas efter vad som vid olika leveranstillfällen kan finnas lägligt.

Detta clearingförfarande innebär, att kommissionen kommer att svara för de priser på ved, som skola gälla inom dessa tätorter. Det är självfallet, att tätortspriserna i fråga böra så avvägas, att varken vinst eller förlust uppkommer på grund av ett sådant åtagande. Möjligheterna att åstadkomma en sådan prissättning äro enligt kommissionens förmenande ganska goda med hänsyn till den dispositionsrätt över veden, som vedbeslaget medgiver. Försörjningsområdena böra således kunna tillfredsställande bestämmas, och veden inom dessa områden bör kunna disponeras för avsedda ändamål. I den mån clearingrapporter från brännveduppköpare och kristidsnämnder samt lageruppgifter utvisa, att justeringar i fastställda priser böra företagas, bör prissättningen omprövas. Som regel torde därvid böra gälla, att en höjning av fastställda priser i tätorten icke bör ske utan att motsvarande höjning skett av normalpriser eller transportkostnader eller på grund av förut oförutsedda men tvingande dispositioner. Även om sålunda i princip någon förlust icke borde uppkomma på grund av detta clearingförfarande, anses en viss förlustmarginal vara ofrånkomlig och även motiverad med hänsyn till önskvärdheten att såvitt möjligt hålla och behålla prisbildningen på ved inom dessa orter på en skälig nivå.

Kommissionen har i sin skrivelse vidare anfört, att kommissionen i samråd med statens priskontrollnämnd övervägt — förutom nu nämnda reglering av prisbildningen på ved i handelsreglerade orter och tätorter (zon 3) — jämväl åtgärder för genomförande av en allmän utjämning av vedpriserna. Härom har kommissionen anfört följande:

Under krisen hittills har det på vissa håll uppmärksammats, att priserna på ved för samma slags förbrukare, närmast då industrier, kommit att vid olika tillfällen växla betydligt, beroende på varifrån vederbörande köpare fått täcka sitt vedbehov. Före vedbeslaget voro sådana ojämnheter måhända mera framträdande; efter beslagets genomförande har kommissionen och kristidsstyrelserna genom sina anvisningar om inköp av ved kunnat i viss mån fördela tillgängliga kvantiteter på ett ur prissynpunkt mera tillfredsställande sätt. För nästa bränslesäsong är det kommissionens förhoppning, att de förut nämnda försörjnings- och transportplanerna för de olika kristidsstyrelseområdena skola kunna tjäna som underlag för en betydligt rationellare fördelning av veden ur transportsynpunkt på skilda kategorier av förbrukare och att på så sätt även prissynpunkterna komma att i icke ringa mån bliva tillgodosedda. Något mera framträdande behov av en utjämning av vedpriserna anses icke föreligga i överskottsområden, det vill säga Norrland, Dalarna och Värmland samt Smålandslänen. Samma är förhållandet inom de län, som med avseende på ved äro i stort sett självförsörjande, nämligen Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Älvsborgs, Skaraborgs och Örebro län. Behovet av en prisutjämning är sålunda starkast för de stora underskottsområdena, det vill säga Stockholms stad och län, Västmanlands län, Göteborgsorten samt Skåne.

Vad då närmast hushållsförbrukningen av ved beträffar, där en prisutjämning främst borde komma i fråga, har en sådan utjämning redan nu vidtagits, därigenom att den större kokstilldelningen för de handelsreglerade orterna uppväger de höga vedpriserna. Utjämningen måste nämligen, om den skall anses rationell, avse de totala bränslekostnaderna och icke enbart vedpriserna. Vad industrien beträffar i nämnda bristområden, kommer den ved, som tillföres från avlägset belägna överskottsområden givetvis att ställa sig betydligt dyrare än ved från det egna länet. Det bör givetvis såvitt möjligt tillses, att en större prisutjämning än hittills kan genomföras i sistnämnda fall.

Vid övervägande härav bör beaktas att för skilda industrigrupper hittills tillämpats ganska varierande tilldelning av fossilt bränsle, varvid i många fall de tekniska möjligheterna att använda ved i olika slags värmeanläggningar varit avgörande för tilldelningsprocenten. Under sådana förhållanden skulle en avvägning av vedpriserna för olika industrigrupper, i syfte att åstadkomma enhetliga, totala bränslekostnader, innebära ett ganska invecklat prissättningsystem i fråga om ved, vilket ur prisbildningssynpunkt icke kan anses lämpligt. I samma mån som industrierna i de södra delarna av landet kunna övergå till användning av torv som bränsle i större utsträckning, skulle en rationell prisutjämning behöva avse även torven och sålunda komma att omfatta samtliga bränslen, det vill säga kol eller koks, torv och ved, vilket skulle innebära ett mycket komplicerat avräkningsförfarande för olika förbrukare.

Vid bedömandet av behovet av en prisutjämning för industriernas del har kommissionen och priskontrollnämnden även undersökt vilka industrigrupper, som till övervägande delen måste tilldelas förhållandevis dyr ved även i fortsättningen. Denna undersökning har visat, att större delen av den dyra veden kommer att gå till bruksindustrien i Mellansverige samt till andra större industrier av det slag, att deras produktpriser icke eller endast i ringa mån påverka prisnivån inom landet. För vissa industrigrupper inom de områden, där vedpriserna måste bliva högst, torde möjligheter finnas att

justera den nu gällande tilldelningen av fossilt bränsle uppåt för att på så sätt erhålla kompensation för den dyra veden. Förutom en sådan utjämning har kommissionen och priskontrollnämnden dock ansett lämpligt att vidtaga åtgärder för att priserna på ved från överskottsområdena i Norrland, Dalarna, Värmland och Småland bliva mera enhetliga på förbrukningsorter i underskottsområdena än som hittills varit fallet.

I sistnämnda syfte har kommissionen föreslagit följande:

Bränslekommissionen fastställer för leveranser av exportved från nämnda områden vissa debiteringspriser fritt banvagn avsändningsstationen, vilka priser böra avvägas så, att desamma jämte järnvägsfrakten giva ett pris på mottagningsorten, som för olika leveranser och transportavstånd icke lämpeligen bör differera på mera än cirka en krona per kubikmeter. Dessa priser fritt banvagn avsändningsstation i överskottsområdena skulle alltså garanteras av bränslekommissionen och tillämpas av brännveduppköparna vid deras debiteringar av veden. I avräkningsförfarande gentemot kommissionen skulle brännveduppköparna alltså för dessa leveranser upptaga sina verkliga kostnader, det vill säga normalpris, transport- och lastningskostnader, förekommande kostnader för buffertlager vid avsändningsstationer samt i auktorisationen fastställda ersättningar. De upptagna omkostnaderna förut-sättas givetvis bliva granskade på ett betryggande sätt. Genom ett sådant förfarande utjämnas dels de priser som eljest skulle uppstå fritt banvagn avsändningsstationerna vid leveranser av ved från bilvägar på växlande avstånd från dessa stationer, dels de olika fraktkostnader, som kunna uppstå, beroende på varifrån veden inom ett större överskottsområde kommer att anvisas. Liksom då det gäller prissättningen för tätorter (zon 3) böra dessa debiteringspriser i princip avvägas så, att varken vinst eller förlust uppkommer i avräkningsförfarandet med brännveduppköparna. I den mån erfarenhet vinnes om resultatet av ett sådant avräkningsförfarande böra erforderliga prisjusteringar göras.

Kommissionen har såsom en sammanfattning av vad kommissionen anfört beträffande det av kommissionen föreslagna prisutjämningsförfarandet framhållit följande:

Kommissionen och priskontrollnämnden ha icke funnit behov av en än mera fullständig prisutjämning än den föreslagna. Om en sådan utjämning skulle genomföras i form av ett mera genomgripande clearingförfarande, som omfattade relativt stora kvantiteter av den ved, som föres i marknaden, skulle detsamma med tanke på vedhandelns speciella struktur, helt visst bliva mycket komplicerat och föranleda en administrativ utbyggnad såväl centralt som lokalt, vilket i och för sig givetvis bör undvikas. Såvitt nu kan bedömas, borde de här föreslagna åtgärderna vara ägnade att tillräckligt motverka sådana ojämnheter i vedpriserna, som ur allmän synpunkt icke kunna anses önskvärda.

Vad särskilt angår kostnaderna för genomförandet av de föreslagna prisutjämningsförfarandena har kommissionen anfört följande:

Det är ofrånkomligt, att ett genomförande av dessa åtgärder kan komma att liksom hittills medföra ganska betydande utgifter. Bränslekommissionen har i sin tidigare omnämnda skrivelse av den 14 november 1941 föreslagit, att anslaget till omkostnader för inköp och inlösning av ved m. m., från

vilket anslag medel för detta ändamål skulle utgå, borde upptagas till 5 miljoner kronor för budgetåret 1942/43. Vid bedömning av de medelsbehov, som kunna komma att uppstå på grund av ett fortsatt clearingförfarande för ved till de handelsreglerade orterna samt nu föreslagna clearingförfaranden i fråga om ved till tätorter (zon 3) och i fråga om leveranser av ved från överskottsområden har kommissionen icke funnit skäl räkna med att nämnda anslag skall behöva upptagas till större belopp än som tidigare föreslagits.

Vid min under punkten 28 i elfte huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda anmälan av en av skogsstyrelsen i skrivelse den 8 november 1941 gjord framställning om anslag till ersättning åt skogsvårdsstyrelser för visst biträde vid vedavverkning förordade jag med hänsyn till det nära sambandet mellan förenämnda fråga om anslag till skogsvårdsstyrelserna och omfattningen av statens medverkan för tryggnad av vedproduktionen, att i avvaktan på ett senare ställningstagande från Kungl. Maj:ts sida till frågan om statliga åtgärder för tryggnad av vedproduktionen ett förslagsanslag av 200 000 kronor måtte beräknas för bestridande av förevarande kostnader.

I sin skrivelse har *skogsstyrelsen* till en början anfört, att därest skogsvårdsstyrelsernas direkta medverkan för anskaffning av vedbränsle erfordrades jämväl under budgetåret 1942/43, borde härå belöpande kostnader, vilka styrelserna ej kunde bestrida av egna medel, liksom närmast föregående och nu löpande budgetår täckas genom särskild medelsanvisning, men att några säkra hållpunkter för ett närmare avvägande av denna medelsanvisning för närvarande icke finnes. *Skogsstyrelsen* har vidare framhållit, att det på grund av vedavverkningarnas vidgade omfattning och det tilltagande behovet av att anlita skogsvårdsstyrelsernas personal vid utsynning av erforderliga vedkvantiteter ävensom de ökade kostnaderna för tillhandahållande av dylikt biträde syntes sannolikt, att det belopp av förevarande anslag, varå anspråk skäligen kunde ställas såsom ersättning åt skogsvårdsstyrelserna för visst biträde under nu löpande budgetår komme att icke oväsentligt överstiga, vad som för samma ändamål utbetalades för budgetåret 1940/41. Beträffande denna verksamhet och dess omfattning under budgetåret 1942/43 har *skogsstyrelsen* framhållit, att försiktigheten syntes bjuda att räkna med att skogsvårdsstyrelsernas medverkan i bränsleförsörjningen i varje fall icke bleve mindre än för närvarande, vid vilket förhållande *skogsstyrelsen* ansåge sig böra föreslå, att för nästa budgetår måtte för ifrågavarande ändamål beviljas ett anslag av samma storlek, som det för budgetåret 1940/41 utanordnade beloppet, 200 000 kronor.

I utlåtande häröver den 25 november 1941 har *bränslekommissionen* anfört bland annat följande:

I vad mån skogsvårdsstyrelsernas medverkan kan bliva påkallad även under avverkningssäsongen 1942/43 kan icke nu med säkerhet angivas.

Därest krisen fortsätter, anser kommissionen, att vedanskaffningen under nämnda avverkningssäsong torde komma att uppgå till 40 à 50 miljoner kubikmeter, vilket belopp utgör vad som maximalt torde kunna uttagas. På grund av järnvägarnas begränsade transportkapacitet och bristen på bilgummi förutsätter kommissionen vidare, att ytterligare ett så stort årsuttag av ved måste förläggas i närheten av järnvägar, vattenleder och konsumtionsorter. En sådan förläggning av vedavverkningarna kommer att medföra, att skogstillgångarna inom vissa begränsade områden komma att mycket hårt anlitas och att huggningarna måste ske genom förnyade ingrepp i under senare år genomhuggna skogar. I ännu högre grad än tidigare kommer därför anspråk på sakkunnig hjälp att uppställas för ett rationellt utförande av utsyningarna och skogsvårdsstyrelsernas medverkan i bränsleförsörjningen blir än mer nödvändig. Kommissionen utgår sålunda från att vedanskaffningen under nästkommande avverkningssäsong kommer att erfordra skogsvårdsstyrelsernas medverkan i minst lika stor utsträckning som för närvarande och får därför tillstyrka skogsstyrelsens förslag.

Med hänsyn till vikten av att erhålla kännedom om de åtgärder, som vidtagits eller kunna tänkas komma att vidtagas i syfte att nedbringa bränsleförbrukningen i landet har från bränslekommissionen införskaffats en memoria i ämnet, däri anförts bland annat följande:

Inom de särskilt värmeslukande *industrierna* har bränslekostnaden alltid varit av stor betydelse för industriens ekonomi. Där har man alltid varit intresserad av bränslefrågan och på olika sätt — genom forskning, tekniska åtgärder och driftkontroll — sökt nedbringa bränsleförbrukningen. Såsom exempel på detta må nämnas sulfatcellulosaindustrin, där man kommit så långt, att man kan göra sig helt oberoende av utifrån tillfört bränsle och kraft.

I samarbete mellan industri- och bränslekommissionerna samt de båda ångpanneföreningarna har gjorts en undersökning av värmeförbrukningen vid sulfatfabrikerna och kraftpappersbruken i syfte att vid behov kunna gradera fabrikerna med avseende på bränsleförbrukningen, så att endast de ur denna synpunkt mest ekonomiska skulle drivas. Denna undersökning har på flera håll lett till att nya värmebesparande åtgärder vidtagits eller planeras.

I samråd mellan industri- och bränslekommissionerna har utförts en undersökning av värmeeconomien vid landets alla textilfabriker. Såsom villkor för fortsatt bränsletilldelning sattes, att en av industrikommissionen godkänd expert skulle undersöka de värmetekniska förhållandena vid fabriker. Därigenom har intresse på många håll väckts för rationalisering av värmehushållningen, särskilt vid mindre anläggningar. Inom de större textilindustrierna har värmehushållningen länge varit föremål för intresse och en fullgod standard varit rådande. Vid det stora antalet småanläggningar har det varit mindre väl beställt i detta avseende.

Inom järn- och stålindustrin har alltid funnits intresse för rationell värmehushållning. Ett kontinuerligt forskningsarbete på detta område bedrivs av Jernkontoret.

Vid cementindustrin är bränsleåtgången av så grundläggande betydelse för hela ekonomien, att värmefrågorna där alltid varit aktuella och en ständigt rationalisering ägt rum.

Vid den stora mängden av smärre industriföretag, där bränslekontot är av underordnad betydelse, har man i allmänhet icke ägnat värmehushållningen den uppmärksamhet, som man nu anser att den förtjänar.

På *bostadsuppvärmningens* område har intresset för rationell bränslehushållning före kriget i allmänhet varit ganska ringa. Undantag ha dock funnits. Sålunda har exempelvis Stockholms stad sedan ungefär 25 år tillbaka anlitat utomstående expertis för kontinuerlig bränsleekonomisk driftkontroll vid alla stadens fastigheter. Flera andra kommuner, landsting och även enskilda fastighetsägare ha länge varit anslutna till sådan driftkontroll.

Byggnadsstyrelsens värmetekniska avdelning utövar sedan år 1921 fortlöpande bränsleekonomisk driftkontroll vid statens civila verk och inrättningar. Liknande är förhållandet vid militära anläggningar och vid statens järnvägars anläggningar.

I samarbete mellan fastighetsägarnas organisationer, ångpanneföreningarna, konsulteringsingenjörer och tekniska föreningar anordnades under 1940 och 1941 upplysningsföredrag och utbildningskurser för fastighetsägare och värmeledningsskötare på olika ställen i landet, framför allt i de större städerna.

På nyåret 1940 anordnade industrikommissionen och ångpanneföreningen vissa upplysningsföredrag i radio om rationell eldning och om sparsamhet med värme genom isoleringsåtgärder, varefter bränslekommissionen i upplysningsssyfte utgivit åtskilliga publikationer i hithörande ämnen.

Byggnadsstyrelsens värmetekniska avdelning har nedlagt mycket arbete på fortsatt studium av vedeldningsproblemen vid värmeledningspannor och även provat en mängd tillsatsapparater, som kommit fram i syfte att förbättra eldningsekonomien. Byggnadsstyrelsen har på bränslekommissionens begäran åtagit sig dessa provningar och står allmänheten till tjänst med råd beträffande eldning med ersättningsbränslen, pannval och anskaffning av tillsatsapparater.

De åtgärder med avseende på bostadsuppvärmningen, som här angivits, avse alla ett omedelbart resultat. Samtidigt arbetas det emellertid även på längre sikt. I samarbete mellan ingenjörsvetenskapsakademien, bränslekommissionen, fastighetsägareorganisationerna, byggnadsstyrelsen och ångpanneföreningarna har det bildats en kommitté för rationell bostadsuppvärmning (BUV), som arbetar på flera olika sektioner. Vissa resultat ha redan publicerats i fackpressen, andra arbeten pågå. Meningen är att successivt publicera resultaten av utförda arbeten och undersökningar i sådana publikationer, där meddelandena beräknas göra den bästa nytan.

Såsom riktlinjer för mera nära liggande rationaliseringssträvanden inom detta område har i promemorian angivits, att uppmärksamheten bör ägnas åt tre huvudproblem, nämligen uppvärmning, värmeisolering och ventilation. Härom innehåller promemorian bland annat följande:

Under senare år har man i vårt land vid byggnaders utförande ägnat alltför liten uppmärksamhet åt kostnaderna för uppvärmningen. Detta gäller såväl offentliga byggnader som hyreshus. En annan inställning i detta avseende måste komma fram. I första hand bör detta kunna krävas med avseende på statliga och kommunala byggnader och sådana byggnader, som komma till utförande med stöd av offentliga medel.

Det är möjligt att man i nyuppförda bostadshus kan nedbringa den eljest

uppkommande bränsleförbrukningen genom att införa värmemätning. Särskilt för nedbringande av varmvattenförbrukningen borde värmemätningen kunna bli av betydelse. Tyvärr förutsätta de nu kända metoderna för värmemätning — om de icke skola bli orimligt dyrbara att införa —, att rörsystemet i fastigheten från början utformas med tanke på mätningen. Därför torde det endast i ringa utsträckning bli möjligt att genom införande av värmemätning uppnå bränslesparning i befintliga byggnader.

Utän tvivel skulle mycket stå att vinna i bränslesparning genom att det befintliga byggnadsbeståndet rationaliserades med avseende på värmeisolerings och beträffande värmeanläggningens tillstånd och skötsel. Man har anledning tro, att de nu rådande höga bränslepriserna skola verka i sådan riktning, åtminstone så länge fastighetsägarna ha ett direkt ekonomiskt intresse knutet till kostnaderna för uppvärmningen.

Föredraganden.

För planläggningen av avverkningarna under avverkningsåret 1942/43 torde man ha att utgå från vissa beräkningar angående de behov för bränslesäsongen 1943/44, som skola tillgodoses genom uttag ur skogarna. Av vad förut anförts framgår, att bränslekommissionen beräknat behovet av ved för bränsle och kolning till omkring 37 à 38 miljoner kubikmeter. Kommissionen har därvid såsom utgångspunkt tagit bränslebehovet under säsongen 1942/43, för vilken kommissionen anser, att en vedkvantitet av 40 miljoner kubikmeter och en torvkvantitet, motsvarande ungefär 3 miljoner kubikmeter ved, skola bliva erforderliga. Då kommissionen för bränslesäsongen 1943/44 räknar med en ytterligare utvinning av torv, motsvarande omkring 5 à 6 miljoner kubikmeter ved, erhålles den nyss angivna siffran, 37 à 38 miljoner kubikmeter, såsom resultat av beräkningen av vedbehovet för år 1943/44.

Dessa beräkningar ha verkställts med utgående från att vissa kvantiteter stenkolk och koks komma att importeras från utlandet under åren 1942 och 1943. Om så blir fallet i beräknad omfattning undandraget sig för närvarande bedömande. Med hänsyn härtill är det självfallet icke tillrådligt att nu fastställa en kvantitet, som skulle innebära en begränsning av vedavverkningarnas omfattning uppåt. Dessa böra i stället planeras så att möjligheter till ökning utöver en viss antagen minimikvantitet föreligger. Detta torde kunna ske, om, på sätt fallet varit under innevarande avverkningsäsong, avverkningskvantiteterna fastställas för skilda tidsperioder, varigenom det blir möjligt att anpassa avverkningarna efter de rådande förhållandena. Som en minimikvantitet för veduttagen nästa år anser jag mig nu kunna godtaga den av bränslekommissionen angivna kvantiteten 37 miljoner kubikmeter.

Vid sidan av dessa vedavverkningar måste även betydande kvantiteter gagnvirke uttagas. Bränslekommissionen har i sin skrivelse beräknat behovet av rundvirke för 1943 till cirka 16 miljoner kubikmeter (travat mått) massa-ved såsom råvara för massaindustrien, 9,6 miljoner kubikmeter (fast mått) sågtimmer samt 0,96 miljoner kubikmeter (fast mått) slipers, stolpar och di-

verse annat virke eller omräknat i fast mått, sammanlagt i runt tal 22 miljoner kubikmeter. Dessa beräkningar lida givetvis av betydande osäkerhet, enär det i nuvarande läge föreligger föga klarhet om huru förhållandena inom de områden, där virket skall komma till användning, komma att gestalta sig så långt fram i tiden. De angivna kvantiteterna torde emellertid kunna tagas såsom utgångspunkt, då det gäller att bedöma den omfattning som avverkningarna minst böra ha under nästa avverkningssäsong.

Det är givet att man ställer sig frågande inför möjligheterna att genomföra ett avverkningsprogram av den storleksordning varom här är fråga. Vid bedömandet härav bör man icke bortse från att under vissa år närmast före krigets utbrott virkesuttagen ur våra skogar endast med 10 à 15 procent torde ha understigit de mängder, som nu äro på tal. En väsentlig skillnad ligger dock däri att tyngdpunkten i avverkningarna numera förskjutits från industrivirket till veden.

Ur skogsvårdande synpunkt synas några betänkligheter icke böra möta mot genomförande av ett avverkningsprogram av angiven storleksordning. Såsom av den i bränslekommissionens skrivelse omnämnda redogörelsen av riksskogstaxeringsnämnden framgår är tillgången på skog, där gallring är möjlig med huvudsakligt utfall av veddimensioner, större än man tidigare räknat med och detta trots de senare årens stora vedavverkningar. Uttagen av ved ur skogarna till en kvantitet av cirka 50 miljoner kubikmeter travat mått årligen anses på grundval av riksskogstaxeringsnämndens undersökningar vara möjlig under cirka sex år.

Den nyss berörda förskjutningen av tyngdpunkten i avverkningarna från industrivirke till ved har emellertid medfört en starkare stegring av arbetskraftsbehovet i skogarna än vad som svarar enbart mot de ökade uttagen, enär det för tillredning av ved för bränsleändamål i regel åtgår ej obetydligt mera arbetskraft än för avverkning av industrivirke. Med hänsyn till de stora krav som vår försvarsberedskap uppställer på folk skapar det stegrade arbetskraftsbehovet för avverkningarna problem, vilkas lösande äro av utslagsgivande betydelse för avverkningsplanernas genomförande. En förutsättning för att en nöjaktig lösning skall kunna åstadkommas torde vara att avverkningarna av ved och gagnvirke samordnas.

På grund av transportsvårigheterna bör synnerlig uppmärksamhet även ägnas åt att avverkningarna förläggas till lämpliga trakter. De sammanlagda virkesuttagen böra nämligen så planeras, att påfrestningarna på trafikapparaten ej bli större än nödvändigt. Ur denna synpunkt torde det såsom bränslekommissionen framhållit vara önskvärt, att avverkningarna av kolved och massaved i ökad omfattning koncentreras till norra Sverige.

De här anförda synpunkterna bekräfta enligt min uppfattning otvetydigt, att behov av en allmän försörjningsplan för allt virke föreligger. En dylik plan synes i första hand böra innebära en samordning av avverkningarna av vedbränsle och av industrivirke. För den nu aktuella avverkningssäsongen

1942/43 torde försörjningsplanen böra räkna med de av bränslekommissionen beräknade kvantiteterna ved och virke. En viss kvantitet av för bränsleändamål avsedd ved bör såsom bränslekommissionen föreslagit bestå av massa-ved, som bör sparas så länge som möjligt under bränsleåret för att, om den ej skulle behövas såsom bränsle, användas som råvara för massaindustrien. Såsom kommissionen ifrågasatt synes skyldighet böra föreskrivas för producent av ved och virke att månatligen lämna uppgifter om avverkningarna så att kommissionen erhåller möjlighet att följa dessa. Förslag i detta hänseende torde i annat sammanhang få föreläggas Kungl. Maj:t.

För genomförande av ett avverkningsprogram av den storleksordning varom här är fråga kräves helt naturligt stöd från statens sida. Därvid torde de hittills vidtagna åtgärderna, nämligen utfästelse att inlösa ved, som avverkats men icke vunnit avsättning, samt utlämnande av lån för avverkningsförskott böra stå till buds även i fortsättningen.

Reglerna för åtnjutande av statsgaranti torde icke behöva underkastas någon ändring. Det synes därför alltjämt böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga administrativa bestämmelser, bland annat, rörande garantiprisens höjd och om de vedsortiment, som må omfattas av statsgaranti. I sistnämnda hänseende bör särskild uppmärksamhet ägnas åt frågan om garanti skall anses behövlig för virke, som avverkas för industriella behov, samt vad därmed sammanhänger.

Ifråga om lån till avverkningsförskott har Kungl. Maj:t i proposition nr 186 till innevarande års riksdag föreslagit vissa ändringar i hittills gällande bestämmelser. Dessa ändringar innebära, att sådana lån skola åtnjutas räntefritt och att, utom skogsägareförening ansluten till Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, även enskilda auktoriserade uppköpare av brännved och industrived skola kunna utlämna avverkningsförskott till skogsägare. Därest denna ändring blir genomförd, torde föreskrifterna i dessa hänseenden vara bättre lämpade för sitt ändamål än för närvarande.

Det torde emellertid vara klart, att de stora ved- och virkesmängder, som ifrågasatts bliva avverkade under avverkningsåret 1942/43, icke kunna även med statliga uppmuntringsåtgärder utvinnas enbart på frivillighetens väg. För att säkra behoven av ved föreligger redan nu genom lagen den 12 april 1940 möjlighet för staten att ålägga skogsägare skyldighet att avverka ved till avsalu. Med tillämpning av denna lag ha under de gångna avverknings-säsongerna skogsägarna ålagts en produktionsplikt, som sammanlagt i regel motsvarat vedbehovet. Med hänsyn till vikten av att våra skogsindustriers råvaruförsörjning i görligaste mån tryggas har bränslekommissionen föreslagit utvidgning av statens möjligheter att ålägga avverkningskyldighet till att avse även annat virke för avsalu än ved. Kommissionens förslag synes mig i stort sett kunna godtagas. En närmare redogörelse för denna fråga torde jag få lämna i sammanhang med den remiss till lagrådet av förslag till lag om avverkningskyldighet, som jag samtidigt härmed föreslår Kungl. Maj:t.

Vad därefter angår frågan om försörjningen med ved och virke under säsongen 1942/43 må till en början framhållas, att som mål för avverkningarna innevarande avverkningssäsong uppställts en vedkvantitet av omkring 40 miljoner kubikmeter. Huru stor del av denna kvantitet som kan komma att utvinnas ur skogarna är ännu ovisst; den 1 april 1942 hade, enligt vad jag inhämtat, i runt tal 27,4 miljoner kubikmeter avverkats. I vilken utsträckning den under innevarande bränsleår avverkade veden förbrukats är icke nu känt, men torde komma att klargöras vid den allmänna vedinventering, som avses att äga rum under instundande sommar. Av massaved hade den 1 april 1942 endast avverkats 5,8 miljoner kubikmeter av ett uppskattat totalbehov av 12,9 miljoner kubikmeter. Under sådana förhållanden är det i hög grad angeläget att sommaravverkningen om möjligt forceras. Även härvid framträder tillgången på arbetskraft som en avgörande faktor.

Beaktas bör vidare i detta sammanhang det förhållandet, att importen av stenkol och koks hittills under 1942 varit avsevärt mindre än under motsvarande tid förra året samt att till följd härav lagerställningen för nämnda bränslen nu endast är obetydligt bättre än i fjol trots den relativt tillfredsställande importen under senare halvåret 1941. Man vågar därför ej räkna med att behovet av ved för bränsleändamål under kommande regleringsår blir mindre än man tidigare utgått ifrån.

Med hänsyn till det betydande behov av cellulosa för ett flertal samhällsviktiga ändamål som kan förväntas framträda nästa år ligger det synnerlig vikt uppå att förbrukningen av sådan ved för bränsleändamål hålles så låg som möjligt. Man torde ock böra räkna med att en skärpning måste genomföras vid prövningen av de bränslebehov som skola tillgodoses med ved. Största möjliga sparsamhet måste vidare iakttagas vid behovens tillgodoseende. I sistnämnda hänseende bör särskilt framhållas de åtgärder, som kunna vidtagas för att ekonomisera eldningen av värmeledningspannor. Uppmärksamhet bör även ägnas åt problemen om bättre isolerings- och värmebesparande ventilationsanordningar inom bostadshus. Även andra åtgärder syftande till en minskning av bränsleförbrukningen böra tagas under omprövning. Jag anser det i nuvarande läge synnerligen angeläget, att intet underlåtes som kan vara ägnat att åstadkomma bränslebesparing.

Även om användningen av massaved begränsas så långt som möjligt torde dock såvitt nu kan bedömas tillgången på massaved för industriella ändamål under nästa år ej komma att motsvara efterfrågan. Då lagren av massaved hos förädlingsindustrierna redan vid ingången av innevarande bränsleår voro jämförelsevis små kan det därför bli nödvändigt med en reglering av massavedsförbrukningen för olika industriella ändamål. En avvägning ur samhällsnyttans synpunkt ej endast mellan behovet av ved för bränsleändamål och behovet av ved för industriella ändamål utan även mellan de sistnämnda behoven inbördes synes nämligen i så fall påkallad. Endast genom

en reglering av den industriella förbrukningen av massaved torde det för övrigt under dylika förhållanden bliva möjligt att förhindra omotiverade prisstegringar å massaveden. De åtgärder som i en sådan situation må erfordras torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga.

Det under år 1941 genomförda systemet för vedhandeln synes av erfarenheterna hittills att döma ha i stort sett verkat tillfredsställande. Någon ändring därutinnan synes därför, åtminstone icke för närvarande, vara påkallad. Huruvida den strängare prövning av bränslebehoven, som kan bliva nödvändig under nästa bränsleår, behöver medföra någon skärpning av regleringsanordningarna kan ej nu avgöras. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att jämväl härom närmare besluta, sedan bättre överblick över tillgången å ved vunnits efter innevarande avverkningsårs utgång.

Ett viktigt led i strävandena att underlätta bränsleförsörjningen utgöres av transportmöjligheternas rationella tillvaratagande. Såsom bränslekommissionen framhållit ha viktiga åtgärder vidtagits i detta syfte genom att kristidsstyrelserna upprättat lokala försörjnings- och transportplaner för brännved. Även i övrigt pågår på detta område ett omfattande planläggningsarbete inom bränsle- och trafikkommissionerna. En rationellt genomförd ordning för vedtransporterna torde ock vara en av förutsättningarna för en tillfredsställande försörjning med brännved under nästa bränslesäsong.

I sin skrivelse den 14 april 1942 har bränslekommissionen erinrat om Kungl. Maj:ts beslut den 27 februari 1942, enligt vilket Kungl. Maj:t godkänt vissa av kommissionen med kristidsnämnderna i de handelsreglerade orterna ingångna avtal. Såsom tidigare framhållits inneburo dessa avtal, att kommissionen åtagit sig att svara för tillförseln av ved till ifrågakommande orter till vissa bestämda priser (basispriser), samt att kommissionen skulle för ved, som vore dyrare än basispriset, utbetala skillnaden till vederbörande kristidsnämnd, under det att nämnderna skulle, om vedpriset understeg basispriset, till kommissionen inbetala skillnaden mellan basispriset och det lägre priset. Resultatet av dessa avtal i ekonomiskt avseende innebär, såvitt nu kan bedömas, att kommissionen blivit betalningsskyldig för betydande belopp, i runt tal 3 miljoner kronor, främst på grund av att dessa orter blivit försedda med ved från avlägsna skogrika trakter av landet. För vissa orter har emellertid uppkommit överskott, som skall tillkomma kommissionen. Kungl. Maj:t har genom nyssnämnda beslut medgivit, att kommissionen finge av under händer varande medel tills vidare bestrida de kostnader, som uppstode på grund av avtalen. I enlighet med de uttalanden som föregående år gjordes rörande de utgifter, som skola bestridas från riksstatsanslaget till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. böra kostnader av här angiven art utgå från sistnämnda anslag. Beträffande användningen av de medel som influerit till kommissionen på grund av här berörda avtal kunna skilda tillvägagångssätt ifrågakomma. Antingen synes den uppkomna behållningen få användas som utjämning

av förlusterna i övrigt och således komma övriga handelsreglerade orter till godo eller ock synes med hjälp av de uppkomna överskottsmedlen en sänkning av basispriserna i den ort, där behållningen uppkommit, kunna ifrågakomma. Eventuellt synes uppkommen behållning böra få tagas i anspråk för att hålla priserna inom vederbörande ort å ved nere under en följande bränslesäsong. Då de olika orterna för sin vedförsörjning äro beroende av bränslekommissionens anvisningar rörande de trakter från vilka veden skall hämtas och således själva ej ha något inflytande över det ekonomiska utbytet av vedanskaffningen, synes det icke innebära någon orättvisa mot vederbörande ort, om ett eventuellt överskott kommer till användning för utjämning av vedpriserna inom de handelsreglerade orterna över huvud taget. Därest från riksdagens sida ej erinran föreligger häremot har jag för avsikt föreslå Kungl. Maj:t att meddela beslut i sistnämnda riktning.

Kommissionen avser i fortsättningen att, efter erhållet godkännande av Kungl. Maj:t, enligt uppdragna riktlinjer reglera förbrukningen av ersättningsved och prissättningen därå ej endast inom de handelsreglerade orterna utan även inom andra större och medelstora tätorter samt för vissa industrier. De angivna riktlinjerna för prisutjämningen innebära i vad avser de handelsreglerade orterna att hittills tillämpade principer alltjämt skola gälla. Därvid synes man böra utgå från att omkostnaderna för prisutjämningen för nästa år icke skola överstiga det belopp vartill de innevarande år beräknas uppgå eller omkring 3 miljoner kronor. För landet i övrigt skall ifråga om prisutjämningen gälla, att lokal utjämning sker av återförsäljarpriserna i tätorterna samt av brännveduppköparnas försäljningspriser för den ved som är avsedd att från överskottsområden utföras till underskottsområden. Principiellt bör därvid utjämningen verkställas så, att varken vinst eller förlust uppkommer. I praktiken kan det givetvis inträffa att vissa förluster uppstå, vilka måste betalas av staten. Med hänsyn till vikten av att så långt möjligt enhetliga prissättningar ske för bränsle i åtminstone en och samma ort finner jag mig kunna biträda kommissionens förslag. Sedan närmare utformade förslag i här berörda hänseenden utarbetats, torde jag få ånyo anmäla dessa spörsmål för Kungl. Maj:t. Eventuell förlust torde få bestridas från rikstatsanslaget till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m.

Såsom jag tidigare framhållit torde den nuvarande regleringen av handeln med ved böra bestå även under nästkommande bränslesäsong. För innevarande bränsleår stå avsevärda medelstillgångar till förfogande för att användas såsom förlagskapital för inköp av ved och såsom avverkningsförskott. Vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 186 till årets riksdag erhåller Kungl. Maj:t rätt att av de båda för innevarande budgetår uppförda kapitalinvesteringsanslagen till Lån till avverkningsförskott åt vedprodu-

center och till Förlagskapital för inköp av ved inom ramen för de båda anslagen använda erforderliga medel för förlagskapital. Totalsumman av för detta ändamål tillgängliga medel utgör 117 miljoner kronor. En viss ekonomisk medverkan från statens sida för att möjliggöra utlämnande av avverkningsförskott torde bliva erforderlig även i fortsättningen, men behovet av medel för detta ändamål torde kunna tillgodoses inom ramen av befintliga anslag. Bränslekommissionen har med utgångspunkt från att den vedkvantitet, som kommer att uppköpas genom auktoriserade brännveduppköpare, kan bestämmas till omkring 15 miljoner kubikmeter travat mått samt att genomsnittspriset utgör 10 kronor för kubikmeter, kalkylerat med att totalbehovet av förlagsmedel för inköp av ved skulle uppgå till 150 miljoner kronor. Då emellertid hela detta belopp icke kommer att vara ständigt utelöpande, har kommissionen funnit, att behovet av förlagskapital skulle kunna bestämmas avsevärt lägre eller till 100 miljoner kronor. Såsom förlagskapital för transportkostnader beräknas därjämte 15 miljoner kronor, varjämte för likvid av ved som inköpes direkt av kristidsstyrelserna från allmänna och därmed likställda skogar, skulle erfordras ytterligare 15 miljoner kronor. Slutligen räknar kommissionen med att de industriveduppköpare, som för kommissionens räkning avstå viss del av sina uppköp såsom bränslereserv, skola erhålla ersättning för dessa uppköp med belopp, sammanlagt belöpande sig å 15 miljoner kronor.

Mot här angivna beräkningar synes erinran icke kunna göras. Då emellertid, såsom nyss påpekats, 117 miljoner kronor redan finnas tillgängliga kan medelsanvisningen för förlagskapital för inköp av ved för budgetåret 1942/43 inskränkas till $(100 + 15 + 15 + 15 - 117 =)$ 28 miljoner kronor. Några särskilda anslagsmedel för inlösen av tvångsavverkad ved eller för infriande av statens utfästelse att inlösa statsgaranterad ved torde icke bliva erforderliga. I den mån krav skulle framställas på statsverket för inlösen av tvångsavverkad ved, torde härav föranledda utgifter få bestridas av de för inköp av ved tillgängliga medlen. Däremot torde, på sätt som förutsatts för innevarande budgetår, eventuella utgifter för inlösen av statsgaranterad ved få preliminärt bestridas från förskottsstat.

Någon uppdelning såsom under innevarande budgetår på skilda anslag av medelstillgångarna, beroende på huruvida de användas såsom avverkningsförskott eller såsom förlagskapital för inköp av ved torde med hänsyn till vad förut anförts icke längre vara påkallad. Under fonden för förlag till statsverket torde böra anvisas allenast ett reservationsanslag, förslagsvis benämnt Reglering av vedproduktionen, vilket alltså kommer att träda i stället för de båda nu befintliga reservationsanslagen Lån till avverkningsförskott åt vedproducenter och Förlagskapital för inköp av ved. Å sistnämnda båda anslag kvarstående reservationer torde få överföras till här angivna nya anslag.

I likhet med vad som gäller enligt lagen om skyldighet att averka ved

till avsalu förutsätter den utvidgade lagen om avverkningskyldighet att skogsvårdsstyrelse skall biträda vid tillämpningen av lagen. Då denna medverkan från skogsvårdsstyrelsernas sida åtminstone delvis ligger vid sidan av styrelsernas vanliga göromål och därför åsamkar dem utgifter, synes staten böra ersätta styrelserna för deras medverkan vid lagens tillämpning. För ändamålet bör ett särskilt anslag anvisas under elfte huvudtiteln. Storleken av detsamma torde i enlighet med skogsvårdsstyrelsens förslag böra bestämmas till 200 000 kronor.

Vad slutligen angår storleken av det under elfte huvudtiteln i årets statsverksproposition beräknade förslagsanslaget till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. synes detsamma i enlighet med bränslekommissionens förslag böra upptagas till 5 miljoner kronor. Från detta anslag torde få bestridas eventuella förluster å de prisutjämningsförfaranden, vilkas genomförande jag i det föregående förordat.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna, att Kungl. Maj:t vidtager erforderliga åtgärder för tryggande av vedförsörjningen i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna riktlinjer,

dels ock för budgetåret 1942/43 anvisa

a) till *Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m.* under elfte huvudtiteln ett *förslagsanslag* av ..... kronor 5 000 000,

b) till *Ersättning åt skogsvårdsstyrelser för visst biträde vid virkesavverkning* under elfte huvudtiteln ett *förslagsanslag* av ..... kronor 200 000,

c) till *Reglering av vedproduktionen* å kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket ett *reservationsanslag* av ..... kronor 28 000 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Curt Nordwall.